

รายงานผลการวิจัยแบบ R to R : การเสริมปกหนังสือใหม่ด้วยวัสดุที่ต่างกัน

นายจักรกริช รอดพุ่ม

นายพงษ์ศักดิ์ เอกนาม

ที่มาของปัญหา

กลุ่มงานซ่อมบำรุงรักษาทรัพยากร สำนักหอสมุดกลาง มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการดูแลรักษาสภาพหนังสือก่อนออกให้บริการและหลังให้บริการ กล่าวคือ หนังสือภาษาไทยปกอ่อนที่ก่อนนำออกให้บริการนั้น จำเป็นต้องทำปกให้แข็งแรงทนทาน เพราะมีการใช้งานค่อนข้างมาก ส่วนการดูแลรักษาหลังการให้บริการนั้น หมายถึงการที่หนังสือถูกใช้มาเป็นระยะเวลาหนึ่งแล้วสภาพกระดาษชำรุดเสียหายด้วยปัจจัยหลายประการ ใน การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งเน้นการเสริมปกหนังสือใหม่ก่อนออกให้บริการ เนื่องจากการเข้าปกหนังสือใหม่ที่ผ่านมาใช้ เวลาดำเนินการค่อนข้างนาน และเสียค่าใช้จ่ายสูงตามวัสดุและอุปกรณ์ที่มีราคาเพิ่มสูงขึ้นไปตามภาวะเศรษฐกิจ ดังนั้น หลังจากที่สำนักหอสมุดกลางได้ส่งบุคลากรไปศึกษาดูงานซ่อมบำรุงรักษาทรัพยากร ณ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา เมื่อปี พ.ศ. 2553 พบว่าแนววิธีปฏิบัติเรื่องการเสริมปกหนังสือสามารถนำมาปรับเพื่อใช้ ประโยชน์ในการเสริมปกหนังสือใหม่ของสำนักหอสมุดกลางได้ จึงนำมาพัฒนาทดลองใช้ตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2553 ทำให้เกิดรูปแบบการใช้วัสดุเสริมปกแบบ ที่ 1 ซึ่งพัฒนาจากการศึกษาดูงาน และหลังจากการใช้วัสดุตามแนว วิธีเสริมปกแบบที่ 1 มาได้ราว 4 เดือน จึงได้ปรับเปลี่ยนวัสดุที่ใช้ในการเสริมปกใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับต้นทุน ค่าใช้จ่ายและระยะเวลาในการทำงาน อย่างไรก็ตาม สำนักหอสมุดกลางยังไม่ได้มีการรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ เรื่องความคงทนของการดำเนินการเสริมปกหนังสือใหม่ 2 แบบดังกล่าว ผู้วิจัยจึงดำเนินการศึกษาการเสริมปก หนังสือใหม่ด้วยวัสดุที่ต่างกัน 2 แบบดังกล่าว เพื่อนำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงวิธีการเสริม ปกหนังสือที่ชำรุดให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาพัฒนาการเสริมปกใหม่ด้วยวัสดุที่ต่างกัน

วิธีดำเนินการ/การเก็บข้อมูล

1. เตรียมการรวบรวมรายชื่อหนังสือเสริมปกที่ต้องการสำรวจก่อนนำหนังสือส่งงานบริการทรัพยากร
2. สร้างแบบสำรวจสำหรับบันทึกข้อมูลสภาพและสถิติการใช้หนังสือ
3. สำรวจสภาพหนังสือจากชั้นให้บริการตามรายชื่อหนังสือที่ได้รวบรวมไว้ จัดบันทึกลงแบบสำรวจ
4. สำรวจจำนวนครั้งที่หนังสือถูกดึงออกจากชั้นหนังสือและจำนวนครั้งที่หนังสือถูกยืมออกจากหอสมุด
จากระบบฐานข้อมูลของสำนักหอสมุดกลาง ตามรายชื่อหนังสือที่ได้รวบรวมไว้ จัดบันทึกลงแบบสำรวจ
5. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เปรียบเทียบ
6. สรุปผลและศึกษาวิธีการปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่ได้จากการสำรวจ

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา

1. หนังสือเสริมปกแบบที่ 1 จำนวน 166 เล่ม ใช้วิธีการและวัสดุที่ได้จากการศึกษาดูงานที่สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยบูรพา โดยใช้วัสดุในการเสริมปก ดังนี้ ผ้าสาธู กาวลาเท็กซ์ กระดาษแข็งเบอร์ 12
2. หนังสือเสริมปกแบบที่ 2 จำนวน 157 เล่ม พัฒนารูปแบบมาจากการเสริมปกแบบที่ 1 โดยใช้วัสดุในการเสริมปก ดังนี้ ผ้ากาว 2 หน้า กาวน้ำ กระดาษแข็งเบอร์ 10

ระยะเวลาในการดำเนินการ

เดือนมกราคม 2554 – เดือนกรกฎาคม 2556

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

กลุ่มงานซ่อมบำรุงรักษาทรัพยากรสามารถนำผลที่ได้จากการพัฒนาเสริมปกหนังสือใหม่ด้วยวัสดุที่ต่างกันนั้น มาปรับปรุงพัฒนาต่อเพื่อให้เกิดความคงทนของอายุการใช้งานของหนังสือ ตลอดจนเป็นแนวทางไปสู่การปรับปรุงวิธีการซ่อมบำรุงหนังสือหลังจากให้บริการแล้วต่อไปได้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ขอนำเสนอตั้งตารางต่อไปนี้

ตาราง 1 แสดงข้อมูลจำนวนหนังสือเสริมปกที่ชำรุด

แบบหนังสือเสริมปก	จำนวน/เล่ม	เกิดจากการไสกาวจาก โรงพิมพ์	เกิดจากการใช้ หนังสือ
หนังสือเสริมปก แบบที่ 1	166	7	5
หนังสือเสริมปก แบบที่ 2	157	11	4

หนังสือเสริมปกแบบที่ 1 มีหนังสือชำรุดที่เกิดจากโรงพิมพ์คิดเป็นร้อยละ 4.2 และจากการใช้คิดเป็นร้อยละ 3.

หนังสือเสริมปกแบบที่ 2 มีหนังสือชำรุดที่เกิดจากโรงพิมพ์คิดเป็นร้อยละ 7 และจากการใช้คิดเป็นร้อยละ 2.5

นอกจากนี้ยังพบว่าในหนังสือที่ชำรุดสามารถแบ่งสาเหตุการที่หนังสือชำรุดออกเป็น 2 สาเหตุ คือ

1. หนังสือสันกาวแตก, ปกหลุด สาเหตุเกิดจากการไสกาวจากโรงพิมพ์มีความบางทำให้เวลาเปิดหนังสือแบบกว้างสุด และมีการกดทับ เช่น การนำไปถ่ายสำเนา หรือหนังสือหล่นลงพื้นโดยที่ด้านข้างหนังสือกระแทกลงสามารถทำให้สันหนังสือหลุดออกจากตัวเล่มได้
2. หนังสือปกขาด จากการสำรวจสภาพหนังสือพบว่าปกมักขาดในส่วนของรอบพับที่เปิดหนังสือทั้งปกหน้าและปกหลัง สาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากการที่หนังสือถูกใช้มาก และอาจเกิดจากการที่หนังสือหล่นลงพื้นหรือเกิดจากการคืนหนังสือที่ตุ้คินหนังสือ เนื่องจากสังเกตจากมุมปกหนังสือจะมีรอยยุบและรอยหักปรากฏที่มุมสันหนังสือ

สรุปผลการเปรียบเทียบ

ผลการสำรวจเปรียบเทียบวัสดุที่ใช้ในการเสริมปก พบว่าหนังสือที่ผ่านการเสริมปกทั้ง 2 แบบ มีความแข็งแรงคงทนใกล้เคียงกัน จะมีความแตกต่างกันในส่วนของตัวเล่มที่การเสริมปกแบบที่ 1 จะเปิดหนังสือให้กางได้ไม่ถึง 180 องศา เนื่องจากผ้าสาหลูไม่มีความคุณสมบัติในการยืดหยุ่น เมื่อเปิดหนังสือกว้างจะเกิดการตึง เมื่อตึงมาก ๆ ทำ

ให้ปกหนังสือฉีกขาด และหากมีการนำหนังสือไปถ่ายสำเนา หนังสือก็มักฉีกขาดง่าย เนื่องจากการถ่ายสำเนามาก เป็นการเปิดหนังสือให้กาง 180 องศา และมีการกดทับหนังสือในระหว่างถ่ายเอกสาร ส่วนหนังสือที่เสริมปกแบบที่ 2 สามารถเปิดหนังสือให้กางได้ 180 องศาเนื่องจากผ้ากาว 2 หน้ามีคุณสมบัติความยืดหยุ่นที่ดี และเมื่อนำองค์ประกอบในการเสริมปกทั้ง 2 แบบมาเปรียบเทียบ เช่น คุณสมบัติของวัสดุ ระยะเวลาในการดำเนินการ ราคา ต่อหน่วย/เล่ม พบว่าการเสริมปกแบบที่ 2 มีความเหมาะสมกว่าการเสริมปกแบบที่ 1 ดังตาราง 2

ตาราง 2 การเปรียบเทียบวิธีการเสริมปก 2 แบบ

การเสริมปกแบบที่ 1 ผ้าสาหลู กาวลาเท็กซ์ กระดาษแข็งเบอร์ 12		การเสริมปกแบบที่ 2 ผ้ากาว 2 หน้า กาวน้ำ กระดาษแข็งเบอร์ 10	
1.ผ้าสาหลู	ต้องทากาวก่อนติดและต้องระวังในการทำให้กาวล้นออกนอกผ้าสาหลู เพราะจะทำให้กาวติดที่ตัวเล่มหนังสือ	1.ผ้ากาว 2 หน้า	สามารถติดได้เลยโดยไม่ต้องใช้กาว
2.กาวลาเท็กซ์	ใช้เวลารอให้กาวแห้งสนิท 8-12 ชั่วโมง	2.กาวน้ำ	ใช้เวลารอให้กาวแห้งสนิท 2-4 ชั่วโมง
3.กระดาษแข็งเบอร์ 12	ไม่สามารถนำมาใช้กับหนังสือเล่มบางได้ เนื่องจากกระดาษมีความหนา จะทำให้หนังสือที่มีขนาดบางขาดง่าย 1 รีม มี 70 แผ่น 1 (ราคาเท่ากัน)	3.กระดาษแข็งเบอร์ 10	ใช้ได้กับหนังสือทุกขนาดเนื่องจากกระดาษมีขนาดที่เหมาะสมกับหนังสือทุกขนาด 1 รีม มี 90 แผ่น 1 (ราคาเท่ากัน)
4.ระยะเวลาในการเสริมปก/เล่ม	ใช้เวลาในการทำ 20 – 30 นาที	4.ระยะเวลาในการเสริม ปก/เล่ม	ใช้เวลาในการทำ 10-15 นาที

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการสำรวจพบว่าวัสดุที่ใช้ในการหนังสือเสริมปกทั้ง 2 แบบ มีคุณสมบัติที่ใกล้เคียงกัน แต่ที่แตกต่างกันคือราคาของวัสดุที่ใช้และระยะเวลาในการดำเนินการ ส่วนปัญหาที่เหมือนกันคือพบหนังสือเสริมปกที่ชำรุดปกขาด กับหนังสือที่สันหนังสือแตก โดยหนังสือบางเล่มถูกนำกลับมาซ่อมเร็วว่าที่คาดหมายไว้ ทำให้ต้องใช้เวลาและใช้วัสดุใหม่เพื่อนำมาซ่อมแซม จากปัญหาดังกล่าวจึงจำเป็นต้องหาวิธีปฏิบัติเพื่อให้หนังสือเสริมปกมีความแข็งแรงทนทานยิ่งขึ้น โดยในช่วงระยะนี้ได้ใช้วิธีการดังต่อไปนี้

1. เย็บด้วยเครื่องเย็บกระดาษที่สันหนังสือเพื่อป้องกันสันหนังสือแตก
2. นำสติ๊กเกอร์ใสมาเคลือบที่สันหนังสือเพื่อป้องกันปกหนังสือฉีกขาด

เนื่องจากหนังสือที่ส่งซ่อมส่วนใหญ่จะมีสภาพปกขาดและตัวเล่มหนังสือหลุดออกจากกัน ซึ่งวิธีการดังกล่าว นอกจากจะใช้กับการเสริมปกหนังสือแล้วยังสามารถนำไปใช้กับหนังสือใหม่ที่จะนำออกให้บริการด้วย ด้วยวิธีการนี้จะช่วยทำให้หนังสือมีความแข็งแรงคงทนมากยิ่งขึ้น ห้องสมุดมหาวิทยาลัยบางแห่งได้เริ่มนำวิธีการนี้มาใช้แล้ว ซึ่งการดำเนินการตามวิธีดังกล่าวนี้ ช่วยทำให้มีหนังสือที่ส่งมาซ่อมในงานซ่อมบำรุงรักษาทรัพยากรฯ ของห้องสมุดมีจำนวนลดลง นับได้ว่าเป็นการประหยัดเวลาและงบประมาณในส่วนของการใช้จ่ายวัสดุอีกด้วย